

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2006, sp. zn. 32 Odo 902/2004, ECLI:CZ:NS:2006:32.ODO.902.2004.1

Číslo: 90/2007

Právní věta:

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.10.2006

Spisová značka: 32 Odo 902/2004

Číslo rozhodnutí: 90

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Běžný účet

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Bývalý K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 11. 2000 zamítl žalobu, aby byly obě žalované povinny společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 260 000 Kč s 16% úrokem p. a. od 5. 3. 1996 do zaplacení, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že mezi žalobcem a první žalovanou byla uzavřena smlouva o běžném účtu, na který byla dne 26. 11. 1993 připsána částka ve výši 260 000 Kč. Tato částka byla poukázána druhou žalovanou, a to z účtu vedlejšího účastníka, který mu vedla druhá žalovaná. Příkaz k převodu dal druhé žalované žalobce jako jednatel vedlejšího účastníka. Druhá žalovaná poté zjistila, že žalobcův příkaz k převodu neměla realizovat, neboť účet vedlejšího účastníka měl být na základě jeho žádosti z 23. 11. 1993 o blokaci finančních prostředků ve výši 200 000 Kč do 26. 11. 1993 na jeho účtu vinkulován za účelem zaplacení celních poplatků. Pro nápravu svého omylu zvolila druhá žalovaná cestu opravného zúčtování, které provedla tak, že dne 29. 11. 1993 provedla storno uvedené platby z účtu vedlejšího účastníka na účet žalobce a inkasovala částku 260 000 Kč z účtu žalobce vedeného u první žalované zpět na účet vedlejšího účastníka vedeného u druhé žalované. Soud prvního stupně posoudil smlouvu o běžném účtu uzavřenou žalobcem s první žalovanou podle § 708 a násl. obch. zák. a dospěl k závěru, že žalobce neprokázal porušení povinností první žalovanou z této smlouvy, ani to, že mu stornem předmětné částky vznikla škoda, když stav na jeho účtu byl před provedením platby i po provedení storna stejný (zůstatek ve výši 518,85 Kč); právo na náhradu škody mu tak nevzniklo. Opravné zúčtování – storno částky 260 000 Kč – bylo provedeno v souladu s § 711 odst. 2 obch. zák., podle kterého banka opraví bez zbytečného odkladu chybné účtování, a podle článku 28 Všeobecných obchodních podmínek Státní banky československé z roku 1992 (dále jen „Podmínky SBČS“), které byly závazné pro všechny banky, a proto byla první žalovaná povinna opravné zúčtování (storno) umožnit, když jinak první žalovaná k tíži účtu žalobce platby z podnětu jiné banky

neprovádí. Ve vztahu k druhé žalované vyšel soud prvního stupně ze zjištění, že její právní předchůdkyně – I. banka, a. s., uzavřela podle § 708 obch. zák. s vedlejším účastníkem smlouvu o běžném účtu, z něhož byla 24. 11. 1993 sporná částka odepsána ve prospěch účtu žalobce a po provedeném stornu připsána zpět, což posoudil jako postup banky v souladu s § 711 odst. 2 obch. zák. – provedení opravy chybného účtování. Podle závěru soudu prvního stupně žalobce neprokázal žádný právní důvod k tomu, aby mu byla z účtu vedlejšího účastníka vyplacena částka 260 000 Kč. Neprokázal, že mu stornem částky 260 000 Kč vznikla nějaká škoda, ani to, že by druhá žalovaná porušila nějakou povinnost. V jednání žalobce, který neprokázal žádný právní důvod k tomu, aby mu byla z účtu vedlejšího účastníka převedena na jeho účet předmětná částka, shledal soud prvního stupně rozpor s dobrými mravy. Námitku promlčení vznesenou druhou žalovanou přijal soud prvního stupně jako opodstatněnou vzhledem k tomu, že právo na náhradu škody se podle § 106 obč. zák. promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, a že se žalobce o vrácení platby ve výši 260 000 Kč na účet vedlejšího účastníka dozvěděl z výpisu ze svého účtu z 1. 12. 1993; promlčecí lhůta tak uběhla dnem 1. 12. 1995.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 27. 11. 2002 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že první žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 260 000 Kč se 16% úrokem p. a. od 5. 3. 1996 do zaplacení, ve zbytku rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. V části, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu k druhé žalované, odvolací soud připustil dovolání. Odvolací soud doplnil dokazování Všeobecnými obchodními podmínkami K. banky, a. s., které byly součástí smlouvy o vedení běžného účtu uzavřené mezi žalobcem a první žalovanou, a z nich zjistil, že banka sice může bez příkazu nebo souhlasu majitele účtu provádět opravné zúčtování, neztotožnil se však s názorem soudu prvního stupně, že pohyby finančních prostředků ve výši 260 000 Kč na účtech mezi první žalovanou a druhou žalovanou mají charakter opravného zúčtování ve smyslu § 711 odst. 2 obch. zák. Podle názoru odvolacího soudu je velmi sporné, zda je vůbec možné za opravné zúčtování považovat finanční operace zasahující prostředky na účtech klientů u jiné banky, než té, u které k nedopatření došlo, neboť za opravné zúčtování je možno považovat pouze chyby technické povahy; v opačném případě by se podle názoru odvolacího soudu jednalo o věcné přezkoumávání správnosti platby. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že storno platby ve výši 260 000 Kč provedené druhou žalovanou a realizované první žalovanou z účtu žalobce vedeného u první žalované nebylo opravným zúčtováním, takže do práv žalobce vyplývajících ze smlouvy o běžném účtu uzavřené s první žalovanou bylo nepřipustným způsobem zasázeno. Oblast bankovních vztahů je striktně vymezena zákonem a smluvními ujednáními mezi klientem a bankou a banka je povinna v souladu se smlouvou příkaz klienta provést bez ohledu na skutečnost, že tímto příkazem mohou být dotčena majetková práva třetích osob vyplývající ze vztahů mezi klientem a těmito třetími osobami. Nelze v žádném případě připustit, aby banky před provedením příkazu klienta hodnotily věcnou správnost tohoto příkazu. Odvolací soud věc uzavřel tak, že první žalovaná v rozporu s § 709 odst. 1 obch. zák. a smlouvou o běžném účtu a bez příkazu žalobce odepsala dne 29. 11. 1993 z jeho účtu žalovanou částku; uplatněný nárok žalobce je tedy nárokem vyplývajícím přímo ze smlouvy o běžném účtu. Žalobce má proto právo na uvedení účetního stavu do souladu se skutečností nebo na výplatu této částky. Nárok na náhradu škody mezi žalobcem a druhou žalovanou není dán, neboť příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním druhé žalované (nesprávným opravným zúčtováním z účtu žalobce) a zmenšením majetku žalobce je přerušena protiprávním jednáním první žalované v rozporu se smlouvou a se zákonem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala první žalovaná dovolání z důvodu, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Povinnost provést bez zbytečného odkladu opravu chybného zaúčtování peněžních prostředků ukládal dovolatelce § 711 odst. 2 obch. zák., dovolatelka proto provedením předmětné operace pouze plnila svoji zákonnou povinnost.

Dovolatelka dále poukázala na smlouvu o běžném účtu uzavřenou s žalobcem, jejíž součástí byly Všeobecné obchodní podmínky K. banky, které v článku 147 přímo stanoví povinnost banky zúčtování provést v případě, že se opravné účtování provádí z podnětu jiné banky. Za oprávněnost a správnost opravného zúčtování přitom odpovídá banka, která je provádí, tj. ta, která dává k opravnému zúčtování podnět. Uzavřením smlouvy o běžném účtu tak žalobce vyslovil mj. také souhlas s pravomocí dovolatelky provést opravné zúčtování k tíži jeho účtu i bez jeho výslovného souhlasu nebo příkazu. Dovolatelka tak neporušila ani zákon, ani svoje smluvní povinnosti. Taktéž Podmínky SBČS z roku 1992 v článku 28 stanoví, že v případě, že se opravné zúčtování provádí k tíži účtu klienta jiné banky, je tato banka povinna zúčtování provést, i když v ostatních případech platby k tíži účtu klienta z podnětu jiné banky neprovádí. Z uvedeného vyplývá, že dovolatelka musela opravné účtování provést, aniž byla oprávněna jakkoliv hodnotit jeho oprávněnost či správnost, neboť toto hodnocení spadá pod odpovědnost právní předchůdkyně druhé žalované.

Závěr odvolacího soudu, že opravným zúčtováním mohou být jen rutinní chyby technické povahy, je podle dovolatelky nepodložený, neboť tak žádný právní předpis, ani předpis SBČS platný v době provedení sporné operace nestanovil. Nicméně technická povaha chyby podléhající opravnému zúčtování byla naplněna i v tomto případě, kdy příkaz k vinkulaci na účtu vedlejšího účastníka byl dán 23. 11. 1993, v systému vedení se však neobjevil okamžitě, a proto mohl být příkaz žalobce k převodu peněžních prostředků z 24. 11. 1993 proveden. Dovolatelka navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce se ve vyjádření k dovolání ztotožnil se závěry odvolacího soudu. Poukázal na to, že jedinou zákonnou úpravou opravného zúčtování platnou v roce 1993 byl obchodní zákoník, který ve svém § 711 odst. 2 sice stanovil, že banka opraví bez zbytečného odkladu chybné účtování, dále však stanovil, že „nárok na náhradu škody tím není dotčen.“ Taktéž v komentáři k tomuto ustanovení bylo uvedeno, že „chybný zápis nemá povahu liberačního důvodu. Odpovědnost banky zůstává zachována v plné výši (§ 373 a násl. obch. zák.),“ v dané věci tedy odpovědnost dovolatelky.

Žalobce dále poukázal na článek 147 Všeobecných obchodních podmínek K. banky, kde je uvedeno, že za oprávněnost a správnost opravného zúčtování odpovídá pobočka, která zúčtování provádí, což byla v dané věci dovolatelka. Odpovědnost dovolatelky za opravné zúčtování stanoví podle žalobce také článek 28 Podmínek SBČS, když v odstavci 4 tohoto článku se uvádí: „za oprávněnost a správnost odpovídá banka, která je provádí.“ Podle názoru žalobce nepodal odvolací soud správný výklad Podmínek SBČS, které byly možná závazné do měnové odluky, nikoliv však v době provedení opravného zúčtování v listopadu 1993. Zmíněný článek 28 těchto Podmínek SBČS v odstavci 3 rozlišuje dvě banky – jedna dává podnět k účetní operaci a druhá ji provádí, tedy z účtu svého klienta prostředky odepisuje, a právě tato posléze uvedená banka za vše odpovídá. Odvolací soud pominul rozdíl mezi smluvní odpovědností banky vůči majiteli účtu a odpovědností mezi bankami, z čehož by vyplývalo, že klient by byl nucen strpět zásahy jiných bank do svého účtu, přičemž banka, s níž uzavřel klient smlouvu o vedení účtu, by nenesla žádnou odpovědnost. Z uvedeného vyplývá, že nemělo být provedeno žádné opravné zúčtování, neboť odepsání částky 260 000 Kč z účtu žalobce bez jeho příkazu či souhlasu bylo porušením závazkového vztahu mezi dovolatelkou a žalobcem podle tehdy platných Všeobecných obchodních podmínek K. banky a zakládá objektivní odpovědnost dovolatelky za škodu podle § 373 a násl. obch. zák. Vzhledem k tomu, že se jedná o odpovědnost objektivní, jsou námitky dovolatelky, že škodu nezavinila, když nemohla oprávněnost příkazu „cizí banky“ prověřit, nepodstatné. Žalobce navrhl zamítnutí dovolání.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání taktéž žalobce. Svým podáním ze dne 13. 10. 2003 vzal své dovolání zpět.

Podle ustanovení části dvanácté hlavy I bodu 17 zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání

proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

Podle části dvanácté hlavy I bodu 15 zákona č. 30/2000 Sb. se totiž odvolání proti rozhodnutím soudu prvního stupně vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. V posuzované věci byl rozsudek soudu prvního stupně vydán dne 29. 11. 2000.

N e j v y š š í s o u d se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve zabýval dovoláním první žalované a po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou a že je podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání první žalované není důvodné, a proto je zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Takové vady se však ze spisu nepodávají a ani dovoláním nejsou namítány.

Dovolací soud je podle § 242 odst. 1 o. s. ř. vázán uplatněnými dovolacími důvody, a to i z hlediska jejich obsahového vymezení v dovolání.

Dovolatelka namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.).

Nesprávným právním posouzením se rozumí omyl soudu při aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo soud aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

Dovolatelka nesouhlasí s tím, jak odvolací soud posoudil oprávnění provést opravné zúčtování a odpovědnost za jeho provedení.

Podle § 711 odst. 2 obch. zák. ve znění platném do 31. 12. 2002, opraví banka bez zbytečného odkladu chybné účtování.

V posuzované věci provedla druhá žalovaná příkaz žalobce k provedení převodu částky z účtu vedlejšího účastníka ve prospěch účtu žalobce vedeného první žalovanou, a to přestože na tomto účtu vedlejšího účastníka vázla vinkulace ve výši 200 000 Kč provedená za účelem uhrazení celních poplatků. K nápravě tohoto stavu zvolila druhá žalovaná postup spočívající v opravném zúčtování uvedeného kroku, v jehož důsledku byla z účtu žalobce vedeného u dovolatelky odepsána žalovaná částka a připsána zpět na účet vedlejšího účastníka vedený u druhé žalované.

Dovolatelka především namítá, že předmětná operace představovala opravné zúčtování, jehož provedení jí ukládalo ustanovení § 711 odst. 2 obch. zák. a také Všeobecné obchodní podmínky K. banky. Při posouzení otázky, zda uvedený pohyb finančních prostředků ve výši 260 000 Kč na účtech vedlejšího účastníka a žalobce bylo možno považovat za opravné zúčtování, je nutno vyjít z právní úpravy smlouvy o běžném účtu platné k datu provedení předmětného opravného zúčtování a ze smlouvy o vedení běžného účtu uzavřené mezi žalobcem a dovolatelkou. Kromě shora zmíněné povinnosti banky opravit chybné účtování však ani obchodní zákoník, ani smlouva o vedení běžného účtu, jejíž součástí byly Všeobecné obchodní podmínky K. banky, nestanovily závazný postup banky

při opravném účtování. Je proto nutno vyjít ze základní povinnosti banky stanovené v § 709 odst. 1 obch. zák. provádět dispozice s peněžními prostředky na běžném účtu podle příkazu majitele tohoto účtu nebo při splnění podmínek stanovených ve smlouvě. Podle Všeobecných obchodních podmínek K. banky, jež byly součástí smlouvy o běžném účtu uzavřené mezi žalobcem a první žalovanou, měla banka povinnost opravit chybné zúčtování, které způsobila tím, že zúčtovala platbu v rozporu s příkazem klienta. Všeobecné obchodní podmínky K. banky přitom upravují případy, kdy chybné zúčtování způsobila první žalovaná tím, že provedla platbu v rozporu s příkazem svého klienta. V daném případě jde však o situaci jinou, první žalovaná na základě podnětu jiné banky, která prováděla opravné zúčtování, odčerpala částku z účtu svého klienta a převedla ji na účet jiného subjektu u banky provádějící opravné zúčtování. Takový postup je samozřejmě přípustný, pochybnosti odvolacího soudu v tomto směru jsou neopodstatněné. V mnoha případech totiž nelze opravné zúčtování provést jinak, než odepsáním částky z běžného účtu, který vede banka neoprávněného příjemce. Dispozice s účtem bez příkazu jeho majitele je však možná pouze v případě, že jde o opravné zúčtování. Pokud by o opravné zúčtování nešlo, byla by objektivně porušena práva majitele účtu ze smlouvy o běžném účtu. Nebylo by přitom rozhodující, zda banka postupující na základě podnětu banky provádějící opravné zúčtování mohla posoudit, zda jsou splněny podmínky pro opravné zúčtování. K opravnému zúčtování je banka oprávněna a povinna tehdy, pokud neprovedla příslušné zúčtování v souladu s příkazem majitele účtu a způsobila tím chybu v zúčtování příslušné částky nebo bankovního spojení; opravným zúčtováním je pak povinna uvést zúčtování do souladu s příkazem majitele účtu. Jinak řečeno, banka je oprávněna a povinna provést opravné zúčtování tehdy, pokud provedla takovou dispozici s účtem klienta, že byla zúčtována nesprávná částka (čímž je nutno rozumět i dvojnásobné nebo vícenásobné zpracování příkazu klienta) nebo bylo chybně zúčtováno bankovní spojení, a to ať na straně příjemce, či plátce.

Z uvedeného však vyplývá, že v daném případě podmínky pro opravné zúčtování splněny nebyly. Banka dispozici s účtem provedla přesně podle příkazu žalobce. Z pohledu naplnění podmínek opravného zúčtování je nerozhodné, zda tento příkaz měl, či neměl být realizován. Na základě příkazu žalobce však k chybnému zúčtování nedošlo, a to ani pokud se týká částky, ani pokud se týká bankovního spojení. Závěr odvolacího soudu, že storno platby ve výši 260 000 Kč provedené druhou žalovanou a realizované dovolatelkou z účtu žalobce vedeného u dovolatelky nelze považovat za opravné zúčtování, je tedy správný.

Z uvedeného pak vyplývá, že je správný i závěr odvolacího soudu, že odčerpáním předmětné částky z účtu žalobce bez jeho souhlasu došlo k porušení smlouvy o běžném účtu uzavřené mezi ním a první žalovanou. Námitka první žalované, že byla povinna postupovat podle pokynu banky provádějící opravné zúčtování, nemění nic na tom, že objektivně došlo k porušení smlouvy o běžném účtu, uzavřené mezi žalobcem a první žalovanou. V této souvislosti je nutno navíc podotknout, že Podmínky SBČS nebyly obecně závazným právním předpisem a nestaly se ani součástí smlouvy o běžném účtu mezi žalobcem a první žalovanou. Dále je třeba podotknout, že tento závěr je podepřen i současnou právní úpravou, když podle ustanovení § 20c odst. 2 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, v nyní platném znění, je banka, která vede účet neoprávněného příjemce chybně zúčtované platby, při dodržení zásad stanovených v odstavci 1 oprávněna odepsat z jeho účtu částku ve výši opravného zúčtování a přepočítat úroky z peněžních prostředků tak, aby byl na účtu zachycen stav, jako by chybně zúčtovanou platbu neobdržel; pokud byla chyba v zúčtování způsobena jinou bankou, je povinna odepsat peněžní prostředky z jeho účtu na podnět této banky a vydat je této bance. Podle § 11 odst. 3 vyhlášky č. 62/2004 Sb., kterou se stanoví způsob provádění platebního styku mezi bankami, zúčtování na účtech u bank a technické postupy bank při opravném zúčtování, je-li účet neoprávněného příjemce veden v jiné bance, je banka, která chybu v zúčtování způsobila, oprávněna dát této bance podnět k odepsání částky z jeho účtu a k jejímu vydání, a to ve lhůtě stanovené v odstavci 2. Podle odstavce 4 platí, že jestliže byla chyba v zúčtování způsobena jinou bankou, odepíše banka, která vede účet neoprávněného příjemce, peněžní prostředky ve výši opravného

zúčtování z jeho účtu na základě podnětu této banky a vydá je této bance týž nebo následující bankovní pracovní den poté, kdy obdržela podnět k odepsání částky z účtu neoprávněného příjemce. Částku opravného zúčtování odepíše i tehdy, pokud v ostatních případech platby k tíži účtu klienta z podnětu jiné banky neprovádí nebo pokud je na účtu blokována částka na základě usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu nebo usnesení soudu o nařízení exekuce a příslušného exekučního příkazu. Pokud však tato banka má odůvodněné pochybnosti o tom, že jí vznikla zákonná povinnost vůči bance, která chybu v zúčtování způsobila, lhůta stanovená k odepsání peněžních prostředků z účtu neoprávněného příjemce se prodlužuje za účelem projednání postupů opravného zúčtování mezi oběma bankami. Ustanovení § 14 odstavce 2 této vyhlášky upravuje, že má-li banka, která odepsala částku z účtu neoprávněného příjemce, odůvodněné pochybnosti o tom, že podnět jiné banky k opravnému zúčtování byl v souladu se zákonem a § 10, požádá tuto banku o poskytnutí dokladů, podle nichž lze posoudit oprávněnost a správnost jejího podnětu. Banka, která dala podnět k opravnému zúčtování pro tyto účely bance, která odepsala částku z účtu neoprávněného příjemce, příslušné doklady neprodleně poskytne. Podle odstavce 3, zjistí-li banka, která odepsala částku z účtu neoprávněného příjemce, z dokladů podle odstavce 2, že podnět jiné banky nebyl v souladu se zákonem a § 10, vrátí neprodleně svému klientovi částku neoprávněně odepsanou z jeho účtu. Zároveň o tom informuje banku, která dala podnět k opravnému zúčtování. Banka, která dala podnět k opravnému zúčtování, jenž nebyl v souladu se zákonem a § 10, vrátí bance příjemce částku neoprávněně odepsanou z účtu jejího klienta týž, nejpozději následující bankovní pracovní den po obdržení informace podle odstavce 3 a zároveň jí nahradí prokázanou škodu (odstavec 4).

Z výše uvedeného je zřejmé, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. nebyl uplatněn první žalovanou důvodně. V mezích dovolacího přezkumu je proto rozhodnutí odvolacího soudu správné.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 1, věty před středníkem, o. s. ř. dovolání první žalované zamítl.

Vzhledem k účinnému zpětvzetí dovolání žalobce Nejvyšší soud řízení o dovolání žalobce podle § 243b odst. 4, věty druhé, o. s. ř. zastavil.